

การรื้อถอนความคิดเห็นของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

A Deconstruction of the Viewpoints of the Government Officials within the Justice System

สังสิต ปิริยะรังสรรค์^{1*} ฉัตรวรวิญช์ องค์สิงห์¹ พิษญาดา คำแก้ว¹ พรหมมณท์ ศรีนวลนัต¹ และนิตาวรรณ เพราะสุนทร²

Sungsidh Piriya-rangsarn^{1*} Chatwarun Angasinha¹ Pichayada Damkeaw¹

Phatsamon Srinualnad¹ and Nidawan Pawcsuntorn²

¹วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

¹คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

¹College of Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand.

¹Faculty of Law, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand.

*Corresponding author, E-mail: sungsidh@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิชาญเรื่องการรื้อถอนความคิดเห็นของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาทฤษฎีการเสียดสีและยาเสียดสี และความหมายของการเสียดสีในสังคมไทย 2. ศึกษาแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมไทยในเรื่องการเสียดสีและยาเสียดสี 3. วิเคราะห์ความจริงของภาวะการเสียดสียาเสียดสีในประเทศไทยและแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมไทย 4. เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาเสียดสีให้กับหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาดocuเม้นทาร (Documentary Research) งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่มีการศึกษาเรื่องของการเสียดสี ในมิติของกระบวนการยุติธรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ กลุ่มผู้พิพากษา กลุ่มนักวิชาการทางด้านกฎหมาย กลุ่มพนักงานสืบสวน กลุ่มตำรวจ กลุ่มอัยการ กลุ่มราชทัณฑ์ โดยใช้ทฤษฎีของนักคิดหลังสมัยใหม่ (Post - modernism) และหลังโครงสร้างนิยม (Post - structuralism) ผสมผสานกับแนวการวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมในการเลือกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของปัญหาเสียดสีและฐานคิดของกระบวนการยุติธรรมในการจัดการปัญหาเสียดสี ฐานคิดดังกล่าวได้สร้างการให้ความหมายของการเสียดสี อันนำไปสู่การสร้างมายาภาพ (Myth) และนำไปสู่วิธีปฏิบัติในการทำงานของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม เช่น มายาคติเกี่ยวกับวิธีคิดเกี่ยวกับยาเสียดสี มายาคติเกี่ยวกับการปราบปราม มายาคติในการวินิจฉัยคดี มายาคติเกี่ยวกับกฎหมาย มายาคติของสื่อมวลชน ซึ่งอธิบายถึงความเป็นกระบวนการได้เผยแพร่และถ่ายทอดชุดความหมายของการเสียดสีให้กับชุมชน และสังคมผ่านสื่อและได้กลายเป็นปฏิบัติการทางจิตวิทยาที่ครอบคลุมคนทั้งสังคม ทำให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและสู่เรือนจำ ผู้ต้องขังคดียาเสียดสีมีปริมาณมากเกินกว่าที่คุกจะรับได้ ผู้วิจัยได้เสนอให้มีการรื้อถอนมายาคติและปรับกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการเสียดสีและยาเสียดสี เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเสียดสีสอดคล้องกับเป็น

จริง อาทิเช่น ใช้มาตรการทางสาธารณสุข โดยมีหลักว่า “ผู้เสพยา” ต้องได้รับการบำบัดรักษา การลดทอนความเป็นอาชญากรรม (Decriminalization) ฯลฯ (มานพ คณะโต, 2558) มิให้ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหายาเสพติดสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน นำไปสู่การแก้ปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: การรื้อถอน กระบวนการยุติธรรม มายาคติ ยาเสพติด

Abstract

This research is a deconstruction of the viewpoints of the government officials within the justice system. The objectives include 1) to study the theories on drugs and the addiction as well as the meanings of drug addiction in the Thai society; 2) to study the concepts of justice procedure in Thailand concerning the drug addiction; 3) to analyze the realistic drug addiction situation in Thailand as well as the concepts of Thailand's justice procedures 4) to propose the solutions concerning drug addiction problem for the Thailand justice system by using a qualitative method through a documentary research. The research was firstly conducted on a series of selective available research studies done in Thailand and internationally, of which the content involved the study on drugs. It was secondly delved into the dimensions of justice procedures and in-depth interviews done on subjects who are active in the justice procedures, i.e. court judges, law scholars, investigators, police officers, public prosecutors, and correctional department officers. The study is based upon the postmodernism and post structuralism theories and superimposed on the Thai cultural analysis. The interviewees' selection criterion was carried through the theoretical sampling method. The research findings revealed the overall picture of the drug problem, and the practice tendency of the justice procedures in tackling the drug problems, both of which, over time, had established the unique definition of drugs. As a result, these brought about the current approaches of justice procedures. It yielded a number of myths, among the partaking sectors, i.e. the myths about drug concepts, drugs suppression, legal case diagnoses, laws, and mass media. Due to the fact that the mass media communicated the process and set of definitions of drugs encoded with the aforementioned myths to the public, where continual communication became a psychological game. The myths blanketed the society, and the following practice caused the human rights violation by the justice procedures and ultimately sent a number of drug-involved persons to the prison and overcrowded the place. This research proposes that these myths be eliminated and call for a paradigm adjustment-paradigm of the definitions of drug usage, and also the definition of drugs, in order to solve the drug problem realistically. This can be done through some methods, such as channeling the cases through the public health measure which views that a drug user is a patient who is in need of rehabilitation, rather than imprisonment. Decriminalization by decreasing the drug-involved cases not being brought to justice procedures will be a rightful place of the drug-problem solution and more in line with the human rights rules. This challenge is ultimately hoped to be a way to deal with the drug problem more efficiently.

Keywords: Deconstruction, Justice System, Myth, Drugs

1. บทนำ

กฎหมายและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับยาเสพติดคือ การปราบปรามและการลงโทษจำคุกผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดระยะเวลายาวนาน และการประกาศสงครามยาเสพติด มีข้อกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน (บรรเจิด สิงคะเนติ และนนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, 2558) มีความสูญเสียที่ต้องทบทวนมากมายในสงครามยาเสพติด (โครงการ Count the cost 50 ปี แห่งการท่าสงครามยาเสพติด, 2558) โดยรวมการแก้ปัญหาเสพติดในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จ เห็นได้จากสถิติเกี่ยวกับยาเสพติดและผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของประเทศ มีปัญหาผู้ต้องขังคดียาเสพติดล้นเรือนจำ

สถิติการปราบปรามจับกุม ปี พ.ศ. 2559 มีผู้เสพ 74,165 คน ผู้ติด 49,313 คน ผู้ติด รุนแรง 4,463 คน รวมทั้งสิ้น 127,941 คน ส่งเข้าสู่ระบบการบำบัดแบบสมัครใจ จำนวน 49,864 คน บังคับบำบัด 58,527 คน และต้องโทษคดีอาญา จำนวน 19,550 คน รวมทั้งสิ้น 127,941 คน และในปี พ.ศ.2560 มีผู้เสพ 20,300 คน ผู้ติด 136,563 คน ผู้ติด รุนแรง 52,123 คน รวมทั้งสิ้น 208,986 คน ส่งเข้าสู่ระบบการบำบัดแบบสมัครใจ จำนวน 119,750 คน บังคับบำบัด 62,446 คน และต้องโทษคดีอาญา จำนวน 26,790 คน รวมทั้งสิ้น 208,986 คน (กองบริการสาธารณสุข, กระทรวงสาธารณสุข, 20 มิถุนายน 2561)

ปัจจุบันมีการเสนอร่างประมวลกฎหมายยาเสพติด เพื่อนำเสนออนุมัติจากหน่วยงานภาครัฐนั้นก็ไม่สอดคล้องหรือเร่งด่วนต่อการแก้ไขปัญหาและ การยกร่างประมวลกฎหมายดังกล่าวเกี่ยวกับข้อกำหนดการเสพยาังคงมีความผิดกำหนดโทษสูงสุดคือจำคุก การกำหนดโทษอยู่ในรูปของอาชญากรรม คดีอาญาและบุคคลใดได้รับโทษที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ย่อมส่งผลต่อชีวิตหลังจากการพ้นโทษ กลายเป็นบุคคลที่น่าหวาดกลัว ชี้ถูกชี้ตะราง ทั้งๆ ที่สถิติในการจับกุมนั้น โดยส่วนใหญ่มาจากผู้ที่กระทำความผิดเล็กน้อย การต้องตกอยู่ในสภาพผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องขัง ขาดอิสรภาพในการดำเนินชีวิต (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์, 2556)

มีคำถามว่า เหตุใดการแก้ปัญหาเสพติดรวมถึงกฎหมายยาเสพติดของเราจึงล้มเหลว (เจมส์ พี. เกรย์, 2558) ประเทศไทยควรเปลี่ยนทัศนคติในการแก้ปัญหาเสพติดหรือไม่ (วิโรจน์ วีระชัย, 2560) โทษในคดียาเสพติดเหมาะสมกับสังคมไทยหรือไม่ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุลและปกป้อง ศรีสนิท, 2560)

ในด้านสิทธิมนุษยชนนั้น ประเทศไทยได้ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติตลอดจนเข้าเป็น ภาคีสัญญาระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ การส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ที่ผ่านมามีลักษณะที่เป็นไปโดยธรรมชาติ พัฒนาไปตามความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมไทย ตลอดจนการดำรงชีวิต ที่แตกต่างกันของประชาชน ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจึงเกิดขึ้นอยู่เป็นอาณัติส่วนต่างๆ ของสังคม ทั้งโดยเจตนาและโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในขณะที่โลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย ธรรมชาติ สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เป็นบรรทัดฐานของการจัดระเบียบใหม่ของโลก ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ท่ามกลางการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางของการพัฒนาดังกล่าว โดยจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งได้มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของบุคคลไว้อย่างกว้างขวางที่สุดนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญจึงถือได้ว่าเป็นการประกาศถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรมอย่างเท่าเทียมกับชาติอารยธรรมอื่น แต่การที่มีเพียงกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกับนานาประเทศนั้นมิใช่เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าสังคมไทยจะ

สามารถสร้างสันติสุขอย่างแท้จริง ดังนั้นการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้มาตรการและการบังคับใช้กฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องการวิธีการแบบใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ และวิธีการดังกล่าวจะได้มาจากการมีมุมมองวิคิด แบบใหม่ซึ่งจะไม่สามารถทำได้ หากยังคงให้มายาคติแบบเดิมครอบงำอยู่และติดกับดักแห่งการรื้อถอนอย่างสิ้นเชิง

แนวความคิดของ ฟูโกต์ (Michel Foucault) พบว่า มีการสร้างวาทกรรมอำนาจความรู้ที่มีบงบังความเป็นจริง มีการสร้างความรู้และอำนาจที่เชื่อมโยงกับกระบวนการยาเสพติด ประการแรก ความรู้มักเป็นเครื่องมือ ในการสร้างอำนาจ และอำนาจถูกนำมาใช้ในระดับของความเป็นกลไก รวมทั้งถูกนำมาใช้เพื่อการสถาปนาอำนาจและการยึดครองพื้นที่ทางสังคม ทำให้อำนาจมีการครอบครองพื้นที่ และมีการดำรงอยู่ พื้นที่ของอำนาจก็คือการสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาเพื่อรองรับกับอำนาจนั้น ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาจึงเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นมาเพื่ออำนาจ ขณะเดียวกันความรู้ก็ไม่อาจจะดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัย จำเป็นที่ความรู้จะต้องสร้างความชอบธรรม เพื่อเข้าไปรับรองความถูกต้องให้กับชุดอำนาจที่ถูกผลิตสร้างขึ้น (Foucault, Michel, 1986) อาทิเช่น การค้ายาเสพติดเป็นการหารายได้คนกลุ่มหนึ่ง และเมื่อเข้าสู่กระบวนการของการถูกปราบปราม อำนาจของการปราบปรามในส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมนี้ คือการให้รางวัลนำจับ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2537) ยิ่งเป็นแรงดึงดูดของอำนาจการผลิตยาเสพติดให้มากขึ้น ประการที่สอง อำนาจแห่งการควบคุมในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับยาเสพติด ในที่นี้คือตัวแบบของ “เรือนจำ” ซึ่งเป็นสถานที่ที่รัฐพยายามควบคุมพฤติกรรมของคนที่อยู่รวมกัน เป็นจำนวนมาก เรือนจำถูกนิยามให้กลายเป็นพื้นที่ของการกักขัง พื้นที่ที่ถูกนิยามว่าเป็นสถานที่การรวมตัวของอาชญากรและอันธพาล กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในเรือนจำอยู่ภายใต้การจัตุรัสพื้นที่และกำหนดการด้วยการสั่งการ ระเบียบวินัย โดยได้ใช้กลยุทธในการบังคับใช้อำนาจผ่านการสร้างตารางเวลา การกำหนดกระบวนการปฏิบัติการการบังคับให้ฝึกฝน โดยอาศัยร่างกายที่ถูกจัดวางโดยวินัย ผ่านตารางการจัดกิจกรรม ถือได้ว่ากลวิธีในการใช้อำนาจในการปกครอง ครอบงำ ที่ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบอย่างเป็นขั้นตอนอันถือเป็นปฏิบัติการสูงสุดของระเบียบวินัยและการลงทัณฑ์ในเรือนจำ การผลิตความรู้จะถูกควบคุม คัดสรร จัดระบบ และแจกจ่ายภายใต้กฎเกณฑ์ชุดหนึ่ง ซึ่งแหล่งที่สร้างกฎเกณฑ์เหล่านี้ ที่สำคัญในสังคมก็คืออำนาจที่เกิดขึ้นผ่านชุดความรู้นั่นเอง (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, 2545)

ตามหลักแนวคิดของมายาคติโดย โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) (Roland Barthes, 1972) ฐานคิดภาพรวมของปัญหาเสพติดและฐานคิดของกระบวนการยุติธรรมในการจัดการปัญหาเสพติด ได้สร้างการให้ความหมายของยาเสพติด อันนำไปสู่การสร้างมายาภาพ (Myth) (ทยากร แซ่เต้, 2551) และนำไปสู่วิธีปฏิบัติในการทำงานของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม เช่น มายาคติเกี่ยวกับวิคิดเกี่ยวกับยาเสพติด มายาคติเกี่ยวกับการปราบปราม มายาคติในการวินิจฉัย มายาคติเกี่ยวกับกฎหมาย มายาคติของสื่อมวลชน ซึ่งอธิบายถึงความเป็นกระบวนการได้เผยแพร่ และถ่ายทอดชุดความหมายของยาเสพติดให้กับชุมชนและสังคมผ่านสื่อต่างๆ ได้กลายเป็นปฏิบัติการทางจิตวิทยาที่ครอบคลุมคนทั้งสังคม

งานวิจัยนี้เป็นการทบทวนทฤษฎีการเสพติด ยาเสพติด และความหมายของการเสพติดในสังคมไทย และแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมไทยในเรื่องดังกล่าว โดยวิเคราะห์ความจริงของภาวะการณ์เสพติด ยาเสพติดในประเทศไทย โดยใช้ทฤษฎีของนักคิดหลังสมัยใหม่ (Post - modernism) ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อการรื้อถอนมายาคติ

ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับยาเสพติดและความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อแก้ปัญหาเสพติดในสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาทฤษฎีการเสพติดและยาเสพติด และความหมายของการเสพติดในสังคมไทย
2. ศึกษาแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมไทยในเรื่องการเสพติดและยาเสพติด
3. วิเคราะห์ความจริงของภาวะการณ์เสพติด ยาเสพติดในประเทศไทยและแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมไทยในเรื่องดังกล่าว
4. เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาเสพติดให้กับหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม

3. อุปกรณ์และวิธีการ / วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยสองส่วนหลัก คือ

1. การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยเฉพาะงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่มีการศึกษาเรื่องของยาเสพติด ในมิติของกระบวนการยุติธรรม
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้ทฤษฎีของนักคิดหลังสมัยใหม่นิยม (Post - modernism) และหลังโครงสร้างนิยม (Post - structuralism) ผสมผสานกับแนวการวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมในการเลือกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) (Creswell, J.W., 2013) โดยแบ่งกลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน คือ 1) กลุ่มพนักงานสืบสวนหรือตำรวจ 2) กลุ่มพนักงานฝ่ายปกครองที่ดูแลเรื่องความยุติธรรมในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด 3) กลุ่มพนักงานอัยการ 4) กลุ่มทนายความ ที่ดำเนินคดีให้แก่ลูกความในคดียาเสพติด 5) กลุ่มผู้พิพากษา และ 6) กลุ่มงานราชทัณฑ์ ที่ปฏิบัติตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 7) กลุ่มนักวิชาการกฎหมายและนักอาชีวศึกษา

4. ผลการวิจัย

1. นโยบายของรัฐบาล และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวคิดที่ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นอาชญากรเน้นการลงโทษทางอาญา ส่วนใหญ่คือการจำคุก และรัฐบาลที่ผ่านมาประกาศสงครามกับยาเสพติด เน้นการปราบปรามรุนแรง ขัดหลักสิทธิมนุษยชน
2. การปฏิบัติงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม อยู่ภายใต้กฎหมายและนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการลงโทษทางอาญา ใช้ทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนต่อผู้กระทำความผิด (Just Deserts Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกัน (Utilitarian Prevention Theory) (Reid, 1982) รวมถึง ทฤษฎีเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง เพื่อการแก้ไขฟื้นฟู การเบี่ยงเบนพฤติกรรม การปรับปรุงผู้กระทำความผิด ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม
3. การจัดการปัญหาเสพติดในสังคมไทย มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมายาคติ (Mythology) เกี่ยวกับยาเสพติดในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องของการสร้าง การกำหนดให้เกิดขึ้นใหม่ ทำให้ความหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

และค่านิยมต่างๆ ของสังคม ความเชื่อหรือความรู้สึก การนำเสนอและสถาบันต่างๆ ที่ผู้คนได้สร้างความหมายเกี่ยวกับโลกอันเกี่ยวกับยาเสพติด ถูกทำให้เป็นที่ยอมรับกันโดยไม่ต้องพิสูจน์ รวมถึงการนำเสนอของสื่อมวลชนที่เชื่อมโยงอาชญากรรมสะท้อนขวัญกับยาเสพติดเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการสร้างมายาคติเกี่ยวกับภัยร้ายแรงของยาเสพติด นอกจากนั้นหน่วยงานอื่นๆ ที่ตอบรับกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างไม่อาจ “อดทนต่อปัญหา” (Zero tolerance) นี้ได้ มายาคติเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้ผู้เสพยาเสพติดเป็นอาชญากร เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการยุติธรรมในการปราบปรามและลงโทษ

และพบว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม คดีล้นศาล ผู้ต้องขังคดียาเสพติดล้นเรือนจำ จำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีได้ลดน้อยลง การแก้ปัญหายาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพ ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน

4. การรื้อถอนมายาคติที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในสังคมไทยและในกระบวนการยุติธรรม มีความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาเสพติดในสังคมไทย

5. การอภิปรายผล

1. กฎหมายที่บัญญัติขึ้น การให้นิยามการเสพติดและยาเสพติดตามกฎหมาย และแนวคิดที่ว่า ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นอาชญากร ทั้งที่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่มีผู้เสียหาย ไม่เป็นความผิดในตนเอง (Mala in se) แต่เป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด (Mala Prohibita) และการลงโทษต้องมีความเป็นธรรมสำหรับผู้กระทำความผิดระดับล่าง และไม่รุนแรง (law-level, nonviolent convictions) และการบังคับโทษทางอาญา ส่วนใหญ่คือการจำคุก ทำให้บุคลากรและหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม ไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถ แก้ปัญหาเสพติดในสังคมไทยได้ การจำคุกทำให้รัฐต้องเสียงบประมาณในการสร้างเรือนจำ สูญเสียทรัพยากรบุคคล อีกด้านหนึ่ง การจำคุกเป็นการ “ตีตรา” ผู้กระทำความผิด มีผลต่อผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคม มีผลกระทบต่องานโดยรวม

2. แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ทฤษฎีการลงโทษทางอาญาดังกล่าวเป็นตัวนำ ก่อให้เกิดปัญหาเนื่องจากพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีความหลากหลายและแตกต่าง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำทฤษฎีรากฐานอื่นเข้ามาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขประกอบกัน เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ฯลฯ ทำให้เกิดการไม่ยอมรับและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การที่บุคคลได้กระทำความผิดโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้น อาจเกิดจากปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ของสังคม มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและหันไปพึ่งพาเสพติดจนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิด

ภาพการณ์ของยาเสพติดในประเทศไทยจึงยังคงรุนแรงเห็นได้จาก สถิติการจับกุม สถิติคดีเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวนผู้ต้องขังในคดียาเสพติดล้นเรือนจำ จำนวนผู้บำบัดยาเสพติดยังคงสูง ฯลฯ การแก้ไขปัญหาเสพติดในประเทศไทยยังคงไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งคือการใช้แนวคิดเดิมในการลงโทษทางอาญา และการปราบปรามรุนแรง เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาเสพติด

3. แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจของฟูโกต์ (Michel Foucault) และมายาคติตามแนวคิดของ โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการมองในกระบวนการยุติธรรม ในเรื่องการเสพติดและยาเสพติดที่ครอบคลุมบริบทของสังคมไทย มายาคติดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแก้ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพ (วรรณพินิจ อังคศิริสรรพ, 2551) ทำให้การปราบปรามผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดรุนแรง การนำผู้เกี่ยวข้องและผู้เสพยาเสพติดมาจำคุก เป็นความชอบธรรมของสังคมและของกระบวนการยุติธรรม

4. ผู้วิจัยจึงนำเสนอเรื่องการรื้อถอน (Deconstruction) (ในบางตำราเรียกการรื้อสร้าง) ชุดของมายาคติในการจัดการปัญหายาเสพติดของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม ประการแรก คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการมองปัญหาการเสพติด กล่าวคือ “ผู้เสพเป็นผู้ป่วย” มิใช่อาชญากร โดยใช้นโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (Decriminalization) ซึ่งเป็นการรื้อถอนที่ชัดเจน ทั้งการลดทอนอันตรายจากการใช้ยา (Harm Reduction) การเบี่ยงเบนคดี การฟื้นฟูแบบคุมตัว เป็นต้น เป็นฐานคิดที่ตามมาซึ่งมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะการบำบัดและฟื้นฟูตามแนวทางการประชุม UNGASS องค์การสหประชาชาติ (สำนักงานสหประชาชาติ, 2560) ประการที่สอง การรื้อถอนแนวคิดของตำรวจในการปราบปราม และขจัดปัญหาโดยเปลี่ยนจากการไม่สามารถอดทนต่อปัญหาได้ (Zero tolerance) มาเป็นการทำงานแบบมีเป้าหมายที่ไม่ใช่การส่งเสริมการจับแบบทั่วไป ประการที่สาม ผู้วิจัยได้นำเสนอคลินิกจิตสังคม (สมภพ นันทภูวัฒน์, 2560) ศาลยาเสพติด (กอบกุล จันทวโร, 2556) หรือ Drug Court (Jessica M. Eaglin, 2016) เพื่อเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องหา ซึ่งได้ผลสัมฤทธิ์ในระดับหนึ่ง ประการที่สี่ การรื้อถอนมายาคติด้วยการที่ภาครัฐบูรณาการกับชุมชน การนำแนวคิดทางปรัชญา จิตวิทยาครอบครั้ว ทูตทางสังคม ความเป็นจิตอาสา ภาวะผู้นำ และจิตสำนึกสาธารณะในการอธิบายปรากฏการณ์การบำบัดโดยชุมชน (กรมการแพทย์, กระทรวงสาธารณสุข, 2539) ในส่วนนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีทุนทางสังคมมาอธิบายความผูกพันของคนในชุมชน ที่จะป็นต้นทุนให้เกิดการร่วมกลุ่มความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ซึ่งจะเป็นการรื้อถอนมายาคติเกี่ยวกับยาเสพติด และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด แทนการลงโทษทางอาญา

6. บทสรุป

การแก้ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยโดยใช้วิธีการปราบปราม และนำผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาเป็นผู้ต้องขัง และเป็นอาชญากร เป็นการสร้างมายาคติ (Myth) ของสังคมและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย อันได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเดิมและจากประเทศผู้นำ เช่น สหรัฐอเมริกา การปราบปรามไม่ได้ผล และมีข้อกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิมนุษยชน เห็นได้จากจำนวนผู้ต้องขังคดียาเสพติดจำนวนมาก ทำให้เรือนจำแออัด สังคมยังเต็มไปด้วยยาเสพติด แนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม (Post - modernism) เห็นว่ามายาคติดังกล่าวสามารถรื้อถอนได้ (นพพร ประชากุล, 2552) โดยการขจัดมายาภาพความเป็นอาชญากรของยาเสพติด แนวคิดที่เป็นแนวโน้ม อันได้แก่ “ผู้เสพ เป็นผู้ป่วย” หรือ “ลดทอนความเป็นอาชญากร” ฯลฯ ซึ่งหากผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสามารถรื้อถอนความคิดดังกล่าวหรือปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ได้ ก็จะเป็นลดปัญหายาเสพติดในสังคมและสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้โดยแท้จริง

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหายาเสพติดในสังคม โดยการสนับสนุนของโครงการกำลังใจในสำนักงานกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ปี 2561 เป็นประจักษ์ความงามที่ส่องสว่างขึ้นในความมืด เพราะท่ามกลางความสับสนของสังคมในการเผชิญหน้าและแก้ปัญหาเสพติดที่ถาโถมเข้ามาทุกทิศทุกทางในคนทุกเพศทุกวัย โครงการกำลังใจถือได้ว่าเป็นหน่วยแรกของสังคมที่ตั้งใจจะช่วยเยียวยา จัดการกับปัญหานี้อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้หลักเศรษฐศาสตร์ หลักทฤษฎีวิทยา หลักทางสังคม วิชา สาธารณสุข กฎหมาย และสังคมวิทยา โดยมีจุดยืนอยู่บนพื้นฐานงานทางวิชาการอย่างมีค่ายิ่ง โครงการกำลังใจเป็นแม่แบบในการผลิตงานทางวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศอย่างมากมายเพื่ออนุเคราะห์ให้สังคม “ตื่นรู้” กับปัญหาเสพติด และเข้าสู่โหมดของการจัดการปัญหานี้อย่างครบถ้วน รอบด้าน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้ผองชนทั่วทั้งประเทศได้เดินหน้าหลุดพ้นจากบ่วงของมายาคติและสัมผัสกับเส้นทางแห่งการรู้ถอนและแม้ว่าจะมีการสร้างมายาคติชุดใหม่ แต่ก็ต้องมีคุณค่าต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคน

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2539). *การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแบบวิธีการชุมชนบำบัด*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- กองบริการสาธารณสุข. กระทรวงสาธารณสุข. *สถิติผู้ป่วยที่เสพยาเสพติด*. แหล่งที่มา <https://phdb.moph.go.th/phdb2017/site/index.php?&p=15&type=3&t=3&id=27&sec=5> [20 มิถุนายน 2561]
- กอบกุล จันทวโร. (2556). ศาลยาเสพติด (Drug Court). *วารสารสำนักงาน ป.ป.ส.* 29 (2), 48 – 52.
- โครงการ Count the cost 50 ปี แห่งการทำสงครามยาเสพติด. สำนักงานกิจการในพระราชดำริ พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2558). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลกฉบับถ่วงน้ำหนัก: การกลับมาทบทวนสิ่งที่ต้องสูญเสียไปในสงครามยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการฯ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- เจมส์ พี. เกรย์. (2558). *ทำไมกฎหมายยาเสพติดของเราถึงล้มเหลว และเราสามารถทำอะไรได้บ้าง*. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการฯ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์ Semiology, Structuralism, post-structuralism and the study of political science*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ทยากร แซ่เต้. (2551). *มายาคติทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในละครเกาหลีและการสร้างประโยชน์ทางธุรกิจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- นพพร ประชากุล. (2552). *โรลิ่งส์ บาร์คส์ กับสัญลักษณ์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อ่าน.
- บรรเจิด สิงคะเนติและนนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์. (2559). *สิทธิมนุษยชนจากนโยบายของรัฐบาลในการประกาศสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดเมื่อปี พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

มานพ คณะโต. (2558). *ความเป็นไปได้ของนโยบายลดทอนการเป็นอาญา (Decriminalization) ของกัญชา*.

กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส.

วรรณพิมล อังคศิริสรพ. (2551). *มายาคติ สารนิพนธ์จาก Mythologies ของ Roland Barthes*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์คบไฟ.

วิโรจน์ วีรชัย. (2560). ผู้ติดยาเสพติด: ผู้ป่วยหรืออาชญากร. *สุภาพ*, 64 (2), 9 - 74.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์ (2556). *การศึกษากฎหมายยาเสพติดในต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศญี่ปุ่นฝรั่งเศส*

สวิตเซอร์แลนด์เยอรมันโปรตุเกสอังกฤษและสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการฯ สำนักงาน

ปลัดกระทรวงยุติธรรม.

สมภพ นันทวัฒน์. (2560). ผู้เสพติดต้องการความช่วยเหลือ: กรณีจิตสังคมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือว่าคำตอบ.

สุภาพ, 2 (64), 15-74.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุลและปกป้อง ศรีสนิท. (2560). การศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการลงโทษ: หลักการลงโทษ

ที่ได้สัดส่วนกรณีคดียาเสพติดให้โทษ. *วารสารนิติศาสตร์*. 46 (4), 903 - 929.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2537). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนเงิน*

รางวัลคดียาเสพติด พ.ศ. 2537. แหล่งที่มา <https://www.oncb.go.th/Home/downloadmanual/การ>

ขอรับเงินสินบนเงินรางวัลคดียาเสพติด.pdf. [3 มิถุนายน 2559]

สำนักงานสหประชาชาติ. (2560). *พันธสัญญาว่าเราเพื่อจัดการและตอบโต้ปัญหาเสพติดโลกอย่างมี*

ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการฯสำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม.

Barthes, R. (1972). *Mythology*. New York: Hill and Wang.

Creswell, J.W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among the Five Approaches*. Thousand

Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

Eaglin, J. M. (2016). The Drug Court Paradigm. *American Criminal Law Review*, 53 (595). Available from

: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2821107. [2019 August, 17]

Foucault, M. (1986). "The Subject and Power," in Michel Foucault: *Beyond Structuralism and Hermeneutics*.

Dreyfus, Hubert L. and Rabinow.

Reid, Sue. T. (1982). *Crime and Criminology*. 3rd Ed. New York: Holt, Rinehart and Winston, pp. 477 – 475.